

פרשת וירא

אייל אחר נאחד (כב, יג)

מאמר לפרשת "וירא" העקידה&לבירור תפקידו של האיל בעקידת יצחק:

דע, כי אברהם אבינו נושא את עינו' פעמיים בפרשת העקדה. בפעם הראשונה "וישא אברהם את עינו וירא את המקום מרחוק" ורש"י ע"פ המדרש מלמדנו שרואה היה הוא את הענן קשור שם על ההר. ובפעם השניה "וישא אברהם את עינו וירא והנה איל וכו'" רואה הוא אפוא את האיל. ואם כן מה מסמל הענן? הענן הוא התגלות ה' הענן הוא השכינה. שנאמר: "כי בענן אראה על..."

אנו נשאל 4 שאלות. מיהו האיל? מה זה אחר? מה הוא הרמז ב'סבך'? ומה מסמלות הקרניים? תשובות לשאלות אלו יינתנו בע"ה במאמר זה על פי הפשט והדרש ככל שמגעת ידינו. ניתן לומר שאברהם אבינו ויצחק בנו מתרוממים לגבהים עצומים ביותר של דבקות בקב"ה ומסירות נפש בל תתואר בעת העקדה הזו. ומרוממים בכך את העולם כולו ומייסדים בכך את היכולת של מסירות נפש. ואכן מכח המעשה הזה שם בהר מסר עם ישראל את נפשו למען ה' במהלך הדורות ורבים הסיפורים על אותם העקדות שבהם נעקדו יהודים למען שם ה'. אנו נתמקד היום באותו האיל שאותו העלה אברהם אבינו על המזבח שם בהר המוריה תמורת יצחק בנו ומה יש בו באיל זה? ומה מסמן המעשה הזה למשך הדורות כולם?

רש"י בפרשתינו על המילים "והנה האיל" אומר - 'מוכן היה לכך מששת ימי בראשית' זאת אומרת חיכה הוא כמעט 2100 שנה עד אותו רגע. והמשנה בפרקי אבות ה' משנה ו' אומרת: עשרה דברים נבראו בערב שבת בין השמשות ואחד מהם הוא 'אילו של אברהם'. ושואל כנראה את עצמו וכי איך יתכן לשוחטו שמא גזל יש כאן? אך לאחר העיון, הבין אברהם שאיל זה מיוחד הוא מכל האילים האחרים, בזה שקרניו של האיל שונים הם אחד מהשני בזה שאחד קצר ואחד ארוך, ובזה שמיד לאחר דברי המלאך אברהם הבחין באייל.

ועל פי המדרש מה מסמלות הקרניים הללו? במדרש רבה מובא שהקרן הקצרה שהינה כנראה בגודל הטבעי, את השופר של מתן תורה שם כתוב "קול שופר חזק מאוד", ואילו הקרן הארוכה מסמלת ע"פ המדרש את שופרו של משיח. שהלוא נאמר בנביא "והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול".

יתכן שהסיבוך שנסתבכו בו קרני האיל הוא ההסתבכות שבין הטבעי לבין הניסי בין העולם הזה לעולם הבא, בין המציאות העכשווית לאידיאל, וזהו שנברא איל זה בערב שבת בין השמשות בין הרוחני לגשמי, אותו סיבוך שיהיה לעם ישראל במהלך הדורות הוא נסוב על הציר שבין המציאות לאידיאל כי עם ישראל הנעקד על קידוש ה' למרות שהמציאות האלוקית המוסתרת והנעלמת לכאורה, דווקא בנקודות החשוכות הללו שם מסרו ישראל את נפשם לשם ה'.

אנו תפילה בעת הזאת שנמסור נפשינו לעבודת ה' 24 שעות ביממה, בחיים, ולא רק ברגע המוות.

המדרש עוד מוסיף שנגלה לאברהם במחזה הזה של האיל הנאחז בסבך בקרניו ולהודיעו שעם ישראל, במהלך הדורות יאחז בעוונות והסתבך בצרות, ועוד שיצא מגלות בבל לגלות מדי ומגלות מדי לגלות יון ומיון לאדום ובמה יגאלו? בקרן. באותו קרן אותה אוחזים ישראל בראש השנה תוקעים ומריעים בה ובכך ממליכים מחדש את ה' על העולם ועל כל העולמות כולם.

עוד במדרש מובא שראה אברהם את האיל ניתוש מחורש זה ומסבך בחורש אחר, וסופן ליגאל בקרנו של איל.

פרשת וירא

בספורנו מבואר כך:

והנה איל אחר נאחז בסבך ובזה הבין שנזדמן לו האיל ברצון הא-ל ושלא היה בו שום חשש של גזל כיוון שלא היה שם איל זה קודם, ומיד ידע אברהם שאיל זה יהיה כעת תמורת יצחק. ולמה מתאים האיל להיות תמורת יצחק? כי גוף האיל דומה לגופו של יצחק, ומן הפן הקדושתו גם דומה ליצחק בזה שנברא איל זה בערב שבת בין השמשות שהיא זמן קדוש ומיוחד ביותר. ואמרו חז"ל שאפרו של איל זה צבור לפני הקב"ה כדי לזכור תמיד את זכותו של עם ישראל לפניו בזה שנעקד יצחק על המזבח שם בהר המוריה.

ה'כלי יקר' מבאר את עניין הקרניים כך: הלוא במוחו של אדם מתרוצצות מחשבות. מחשבות ממחשבות שונות ומשונות ובשל כך יש להם דמיון לקרניים המסתעפות אל על מראשו. וכן ידוע שקרניים נועדו לנגוח ובשל כך אדם החושב מחשבות שהם כנגד ה' ומימלא נראה כאילו & אדם זה כביכול & נוגח בה'. ובשל כך מביא עצמו להסתבך בצרות.

מלבי"ם-

מדמה את גוף האדם גופו של יצחק לגופו החומרי של האיל ומן הפן הרוחני זה המחשבות אותן המחשבות שהתרוצצו בראשו ובמוחו של יצחק עת עקוד היה על המזבח הם התמזגו עם האיל הנשחט. כי הלוא הרי ידוע בכל קרבן חשוב מאוד מה הייתה מחשבתו של המקריב. ובאמת רצון ה' הוא המחשבה את המחשבה לשם ה' זה רצון ה' ולא השחיטה הפיזית.

מוסיף המדרש-רבי בנאי=אמר לפניו ריבון העולם הוי רואה את דמיו של איל זה כאילו דמו של יצחק. רבי פנחס אמר- אמר לפניו, ריבון העולמים הוי רואה כאלו הקרבתי את יצחק בני תחילה ואחר כך את האיל.

הרש"ר הירש-

"עתה ידעתי כי ירא אלוהים אתה" רק בכך שאברהם עשה את כל ההכנות הרצויות להקרבה ומוכן ומזומן היה לשחוט את בנו יחידו ומאז עם ישראל בכל הדורות ייקח את המעשה הנועז הזה של אברהם ובנו יצחק ובה יכירו כולם מהי התכלית של יראת שמים למופת.

"וישא אברהם את עיניו וירא והנה איל"- עתה הרגיש צורך להפוך את מעשה העקידה הזאת, על ידי קרבן האייל בסמליות ולמה? כדי לתת תוכן לחיי כל עתיד בניו של יצחק לדורות עולם.

כמו שיצחק היה מוכן ומזומן להקריב את עצמו על מזבח ה' ולקום מחדש לחיים מעל מזבח ה'- כן יעשה הוא ויעשו בניו מעתה ועד עולם. אמונת אומן זו ומסירות נפש זו, יקדשו בקרבנותיהם ויקיימו בחייהם חיי יצחק וחיי בניו אחריו היה יהיו למעשה עקידת נצח לשם ה'.

אותו היום שהקריב אברהם את האיל יסד הוא לנצח את היסוד של של תמיד של שחר ושל בין הערביים, וכל כך למה? שבשעה שישראל מקריבין תמידין על המזבח וקוראין את המקרא הזה, זוכר ה' את עקידת יצחק. ומכאן שעם ישראל ממשיך אפוא את העקידה הזו בהקרבת תמידין כסדרן בוקר וערב. "ה' יראה" דהיינו, זאת חוקת קרבן עולם מהר המוריה.